

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพลงล้านนาจากฐานข้อมูลดนตรีล้านนา เจอร์ลด์ ใดค์ เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดทางวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อ ศึกษาประวัติของเจอร์ลด์ ใดค์ (Gerald P. Dyck) แนวคิดในการเก็บข้อมูลดนตรีล้านนา ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔ ลักษณะเฉพาะทางดนตรีและจัดทำข้อมูลเพลงล้านนา จากฐานข้อมูล ดนตรีล้านนาเจอร์ลด์ ใดค์ (Gerald P. Dyck) ตลอดจนบันทึกโน้ตและเผยแพร่เพลงล้านนาที่สูญ หายไปในปัจจุบัน มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

แนวคิดการศึกษาดนตรีล้านนาของเจอร์ลด์ ใดค์ (Gerald P. Dyck)

ชีวประวัติของเจอร์ลด์ ใดค์ (Gerald P. Dyck)

เจอร์ลด์ ใดค์ (Gerald P. Dyck) เป็นชาวอเมริกัน เกิดที่เมืองนิวตัน รัฐแคนซัสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ มีบิดาเป็นศิษยาภิบาล เป็นน้องคนสุดท้องในจำนวน ๓ คน จึงได้ซึมซับดนตรี ตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะการที่บิดาเล่นดนตรีได้และสอนการขับร้องประสานเสียงให้กับสมาชิกใน ครอบครัว ใดค์เริ่มต้นการเรียนที่ Berean Academy ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาจนจบเกรด ๑๒ และศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีสาขาดนตรีที่วิทยาลัยเบเธล (Bethel College) ในรัฐแคนซัส ซึ่งทำให้เขาได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการขับร้อง การอำนวยเพลงวงประสานเสียง ทักษะคีย์บอร์ด การประพันธ์และประวัติศาสตร์ดนตรี จนสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเป็นปีเดียวกันที่ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายบังคับใช้ให้วัยรุ่นชายต้องถูกเกณฑ์เป็นทหารอันเนื่องมาจากช่วง สงครามเย็น มีการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายประชาธิปไตยและลัทธิคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะสงคราม เวียดนาม ใดค์ได้ยื่นเรื่องกับคณะกรรมการกลางเมนโนไนท์ (Mennonite Central Committee) ซึ่งเป็นองค์กรสันติภาพเพราะมีความประสงค์ที่จะเป็นอาสาสมัครภาคพลเรือน ซึ่งต่อมา คณะกรรมการดังกล่าวได้พิจารณาส่งใดค์ไปเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาลชุมชนที่เมือง กาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล อย่างไรก็ตาม ฟาร์มสัมพันธกิจ จ.เชียงราย ได้ร้องขอครูดนตรีและช่างซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลต่อคณะกรรมการ จึงทำให้ใดค์ได้ถูกรับเลือก ให้เดินทางไปเป็นครูดนตรีอาสาสมัครที่จังหวัดเชียงราย เนื่องจากมีวุฒิการศึกษาทางดนตรี โดยตรง พร้อมกับ บ็อบ ชาค (Bob Shaak) เพื่อนที่เป็นช่างซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลอีกคนหนึ่ง

ได้เดินทางไปจากเมืองซานฟรานซิสโกมายังประเทศไทยด้วยเรือยูเอสเอส โอไฮโอ (U.S.S Ohio) โดยใช้เวลาเดินทาง ๑ เดือน และได้เข้าทำงานอาสาสมัครในฐานะครูดนตรีที่ฟาร์มสัมพันธกิจ จ.เชียงรายในปีเดียวกันนั้นเอง โดยรับผิดชอบสอนในสามรายวิชา คือ ภาษาอังกฤษ ดนตรี และบาสเก็ตบอล โดยเฉพาะวิชาดนตรีนั้น เขาได้สอนการขับร้องประสานเสียงแก่นักเรียน เนื่องจากเครื่องดนตรีสากลยังคงเป็นที่หายากในขณะนั้น นอกจากนี้ คณะนักร้องประสานเสียงของโรงเรียนยังได้แสดงตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงรายอีกด้วย

เจอร์ลด์เป็นชาวต่างประเทศที่ปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมล้านนาได้อย่างดี เขาสามารถพูดภาษาไทยและภาษาล้านนาได้ ด้วยความสามารถทางภาษานี้เองที่ทำให้เจอร์ลด์ได้ฝากตัวเป็นศิษย์กับพ่อครูอินทร์หล่อและแม่ครูพลอยสี สรรพศรี อดีตนักดนตรีและช่างฟ้อนในคุ้มพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ในช่วงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายนี้เอง โดยเริ่มฝึกหัดซอด้วง เพลงสารถิเป็นเพลงแรก เขาเริ่มมีความสนใจเกี่ยวกับดนตรีไทยและดนตรีล้านนามากขึ้นเป็นลำดับแต่ยังไม่ได้ศึกษาแบบจริงจังมากนัก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้เดินทางไปอเมริกาเพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาโททางดนตรีศาสนาที่ Union Theological Seminary ในนิวยอร์ก ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ติดกับมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย

การเรียนที่ Union Theological Seminary สามารถลงทะเบียนเรียนบางรายวิชาของมหาวิทยาลัยโคลัมเบียได้ด้วย นั่นจึงทำให้ได้ค์ที่สนใจดนตรีต่างวัฒนธรรม ลงทะเบียนเรียนวิชา “Ethnomusicology: Technique for Studying World Music in its Social Setting” หรือ “มานุษยดนตรีวิทยา: เทคนิคสำหรับการศึกษาดนตรีโลกในแต่ละลักษณะทางสังคม” ซึ่งทำให้ได้ค์ได้เรียนรู้ความหมายของมานุษยดนตรีวิทยา ระเบียบวิธีวิจัย ตลอดจนการศึกษอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีงานชิ้นหนึ่งที่ได้ค์ได้เริ่มวาดภาพซอด้วง อธิบายลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี อธิบายระบบเสียง ตลอดจนร่างเค้าโครงเพลง อันเป็นหลักการของวิชาเครื่องดนตรีวิทยา (Organology) หนังสือด้านมานุษยดนตรีวิทยาเล่มแรกๆ ที่ได้ค์ใช้เรียนในขณะนั้น ได้แก่ Music in Primitive Culture ของ Bruno Nettl หนังสือ Ethno-Musicology ของ Japp Kunst ตลอดจน The Ethnomusicologist ของ Mantle Hood และนี่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ได้ค์มีความรู้อย่างเป็นระบบในการศึกษาดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม

หลังจากสำเร็จการศึกษา ได้ค์ได้งานที่พระคริสตธรรมแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย (Thailand Theological Seminary) ปัจจุบันคือ วิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ ทำให้ได้ค์เดินทางกลับประเทศไทยอีกครั้ง ด้วยความเข้าใจในวัฒนธรรมที่มากยิ่งขึ้น ประกอบกับได้วิธีการศึกษาด้านมานุษยดนตรีวิทยาอย่างเต็มที่ ก่อนที่จะเดินทางไปมายังประเทศไทยพร้อมกับครอบครัวนั้น ได้ค์พยายามค้นหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับดนตรีของไทยในอเมริกา และพบว่ามีเพียงเล่มเดียว คือ The Traditional Music of Thailand ซึ่งเขียนโดยศาสตราจารย์ ดร.เดวิด มอร์ตัน (David Morton) แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส

ไดค์จึงเขียนจดหมายเพื่อขอพบ ดร.เดวิด มอร์ตัน โดย ดร.เดวิดได้ตอบรับและเชิญให้มาพบปะที่มหาวิทยาลัย ทำให้หนึ่งเดือนก่อนเดินทางมายังประเทศไทย ไดค์ได้ศึกษาเรียนรู้วิชามานุษยดนตรีวิทยาจาก ดร.เดวิด มอร์ตันเป็นจำนวนมาก ตลอดจนวิธีการวัดเสียง (tuning) ของดนตรีต่างวัฒนธรรม โดย ดร.เดวิด มอร์ตัน ได้มอบโมโนคอร์ด (monochord) ให้กับไดค์ด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ขณะอายุ ๒๘ ปี ไดค์เดินทางมาประเทศไทยเพื่อรับตำแหน่งอาจารย์วิชาดนตรีที่วิทยาลัยศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย (วิทยาลัยพระคริสตธรรม) โดยรับผิดชอบสอนในวิชาขับร้องและออร์แกน ซึ่งขณะนั้นหลักสูตรเป็นประกาศนียบัตรดนตรีศาสนา ไดค์ได้เริ่มต้นวางรากฐานทางดนตรีสากลให้กับที่นี่ ซึ่งภายหลังได้พัฒนาจนเป็นภาควิชาดุริยศิลป์ และเติบโตเป็นวิทยาลัยดุริยศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพในปัจจุบัน

จากการที่ไดค์ได้เรียนวิชามานุษยดนตรีวิทยา อันเป็นวิชาที่ว่าด้วยความเข้าใจดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม ครั้นเมื่ออยู่เชียงใหม่ ไดค์จึงได้ริเริ่มการใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านมาใช้บรรเลงประกอบเพลงนมัสการ ได้จัดซื้อเครื่องเป่าพาทย์พื้นเมืองจากนายน้อย นาคำปัน มาใช้บรรเลงในประกอบการขับร้อง ตลอดจนได้เรียบเรียงเสียงประสานด้วย ซึ่งนั่นทำให้ชาวเชียงใหม่ที่นับถือคริสต์ศาสนาชื่นชอบ เพราะเข้าถึงได้ง่ายและคุ้นเคยกับเครื่องดนตรีเหล่านั้นอยู่แล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความขุ่นเคืองให้กับกลุ่มคริสต์ศาสนิกชนสายอนุรักษนิยมอีกด้วย

ขณะที่ไดค์สอนที่วิทยาลัยพระคริสตธรรม ในช่วงเวลาว่าง เขาลงพื้นที่เพื่อศึกษาดนตรีล้านนาโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนโดยวิธีการทางมานุษยดนตรีวิทยา เขาสอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับนักดนตรี วงดนตรี เมื่อทราบแล้ว เขาจะเดินทางไปแนะนำตัว ขอสัมภาษณ์ ตลอดจนขออนุญาตในการบันทึกเสียง โดยใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยในยุคนั้น คือเครื่องบันทึกเทป กล้องถ่ายภาพ ตลอดจนจดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล เครื่องดนตรี วงดนตรี ดังตัวอย่างบันทึกสนามขึ้นแรกของไดค์ ที่ได้บันทึกเสียงครั้งแรกในวันที่ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ณ วัดเชียงใหม่ บรรเลงโดยวงเป่าพาทย์พื้นเมืองของครูรอด อักษรทับ ลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาภาคสนามดนตรีล้านนา นำไปสู่การบันทึกเสียงจำนวนกว่า ๑๕๒ เทปรีล ตลอดช่วงเวลา ๔ ปี

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ไดค์และ ศาสตราจารย์ ดร.เดวิด มอร์ตันได้พบกันอีกครั้ง เมื่อ ดร.เดวิดเดินทางมาประเทศไทยเพื่อบันทึกเสียงที่โรงเรียนดนตรีของอาจารย์ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลงในกรุงเทพฯ และได้เดินทางมาถึงเชียงใหม่ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ในขณะที่อายุ ๗๖ ปี (แต่ยังดูหนุ่มแน่นมาก) ดร.เดวิด มอร์ตันและไดค์ได้ร่วมกันถ่ายทำวิดีโอดนตรีล้านนาในขณะนั้น ได้แก่ วงเต่งถึง (เป่าพาทย์ล้านนา) วงกลองตี่โนง วงกลองปู่เจ้ พ่อครูคำคำดีดซึ้งและสี่สะล้อ ฟ้อนดาบและกลองสะบัดไชยโดยพ่อครูคำ กาไวย์ วงกลองหลวงและวงกลองมอชิง และสุดท้ายคือดีดพิณเป็ยะสองคนเพลงจกไหล โดยลุงบุญและลุงสุข บ้านแป้น จังหวัดลำพูน

วิดีโอดังกล่าว ไดค์ได้จัดทำเป็นสารคดีในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ หลังจากเดินทางออกจากประเทศไทยและได้รับตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ณ มหาวิทยาลัยบัลฟตัน รัฐโอไฮโอ

สหรัฐอเมริกา และจัดส่งไปให้ศาสตราจารย์ ดร.เดวิด มอร์ตันที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส โชคร้ายที่ได้สูญหายไป อีกทั้ง ดร.เดวิดเกษียณและย้ายไปอยู่เมืองทักสัน รัฐแอริโซนา เทปดังกล่าวจึงสูญหายและไม่มีใครพบเจออีก จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๖ (สามสิบปีให้หลัง) เจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุดุริยางคศาสตร์ชาติพันธุ์แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส ได้ค้นพบ จึงนำไปสู่การเผยแพร่วิดีโอดังกล่าวในปัจจุบัน

ในช่วงที่ไค้ศึกษาดนตรีล้านนาตัวเอง เขาได้พบปะกับนักดนตรีหลายคน กลายเป็นตำนานดนตรีล้านนาในปัจจุบัน เช่น ลุงดำคำ ชัยวิภา นายตัน เขียวสวัสดิ์ นักตีพิณ เปียะชาวบ้านแป้น จังหวัดลำพูน พ่อครูอำนวย กล้าพัด พ่อครูอินรัตน์ มูลชัยลังการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับเชิญจากสยามสมาคมให้ไปบรรยายเรื่องดนตรีล้านนาในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ และเริ่มเขียนบทความวิชาการดนตรีโดยเฉพาะด้านดนตรีล้านนา เรื่อง “They Also Serve” ใน นิตยสารสวัสดี ตลอดจนศึกษาดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีขอม ดนตรีชาวเขา รวมถึงศึกษาภาษา และวรรณกรรมล้านนาอย่างการขับซอ การอ่านกะโลง (โคลง) เจี้ยก้อม (นิทานตลกขบขัน) ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ไค้ศึกษาด้านคติชนวิทยาหลายแหล่งได้รับการช่วยเหลือจากอาจารย์ไกรศรี นิมมานเหมินท์ อีกด้วย



ภาพที่ ๔.๑ งานศึกษาดนตรีภาคสนาม (Fieldwork) ของ Gerald P. Dyck เรื่องพิณเปี้ยะ สานิตโดยนายตัน เขียวสวัสดิ์ บ้านบุชา ตำบลบ้านแป้น อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒

(ที่มา: Gerald P. Dyck ได้รับอนุญาตจากเจ้าของสิทธิ์แล้ว)

ไค้ลาออกจากความเป็นอาจารย์ดนตรีที่วิทยาลัยพระคริสตธรรมในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ และเดินทางไปศึกษาวิชาดนตรีศึกษาจากโรงเรียนของคาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff) ที่ประเทศ

ออสเตรเลีย เมื่อสำเร็จการศึกษา ไคค์ได้ทำงานที่มหาวิทยาลัยบลัฟตัน รัฐโอไฮโอ ในตำแหน่งรองศาสตราจารย์สาขาดนตรี ที่นี้ ไคค์ได้เริ่มต้นสอนวิชาดนตรีอุษาคเนย์ขึ้น โดยใช้เครื่องดนตรีที่ไคค์ซื้อมาจากประเทศไทย ก่อตั้งวงสะล้อ ซึ่ง วงปีพาทย์ โดยนักศึกษาอเมริกันที่นี้สามารถบรรเลงเพลงพื้นบ้านล้านนาได้หลายเพลง ในช่วงนี้ ศาสตราจารย์ ดร.เดวิด มอร์ดัน ได้ชักชวนไคค์ให้เขียนบทความเกี่ยวกับดนตรีล้านนา และได้ตีพิมพ์ใน “Selected Report in Ethnomusicology” ของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (UCLA) โดยตีพิมพ์บทความในงานศึกษาวัฒนธรรมดนตรีอุษาคเนย์ถึงสามเรื่องในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ คือ “Loong Noi Na Kampan Makes a Drumhead for a Northern Thai Long Drum” บทความชิ้นนี้กล่าวถึงกระบวนการสร้างกลองของชาวล้านนาและภูมิปัญญาการเปลี่ยนหนังกลอง โดยศึกษาจากสลา (ช้าง) กลองที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นคือ นายน้อย นาคำปัน บทความที่สอง คือ “They Also Serve” เป็นบทความทางดนตรีที่กล่าวถึงนักดนตรีพิการในภาคเหนือ สภาพการดำรงชีวิตและความยอมรับในสังคม ตลอดจนรูปแบบการเรียนดนตรีของนักดนตรีพิการเหล่านั้น และบทความสุดท้ายคือ “The Vanishing Phia: An Ethnomusicological Photo-Story” เป็นบทความสำคัญอีกบทความหนึ่งที่กล่าวถึงพิณเบ๊ยะซึ่งเป็นเครื่องดนตรีล้านนาโบราณที่กำลังจะสูญหายไปและขาดคนสืบทอด เขาได้ศึกษาวิธีบรรเลง ประวัติและพัฒนาการตลอดจนลักษณะทางกายภาพของเบ๊ยะโดยสังเขป หลังจากตีพิมพ์บทความนี้ทำให้นักวิชาการดนตรีในภาคเหนือตื่นตัวและเกรงว่าพิณเบ๊ยะกำลังจะสูญหายไปจากล้านนา จึงได้ออกสำรวจและศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้พิณเบ๊ยะได้รับการศึกษาและสืบทอดจนถึงปัจจุบันอย่างแพร่หลาย และที่มหาวิทยาลัยบลัฟตันนี้เองที่ทำให้ไคค์ได้พบกับ ศาสตราจารย์ ดร.เทอรี่ มิลเลอร์ (Terry E. Miller) ซึ่งเพิ่งจะมารับตำแหน่งอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยแคนซัสสเตท นำไปสู่การพบปะแลกเปลี่ยนและร่วมมือทางด้านวิชาการจวบจนปัจจุบัน

ไคค์สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยบลัฟตันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นเขาได้รับตำแหน่งครูสอนดนตรีมัธยมที่เมืองแมสซาชูเซตส์ จนเกษียณอายุ หลังจากนั้นได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษด้านดนตรีอุษาคเนย์ในหลายมหาวิทยาลัย เช่นที่มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ (University of Massachusetts Dartmouth) ทั้งนี้ ไคค์ยังคงรักษางานศึกษาทางดนตรีล้านนาของเขาไว้เป็นอย่างดี ทั้งเทป เอกสาร วีดีโอ ตลอดจนอื่นๆ อย่างเครื่องดนตรีล้านนาบางส่วน หลังจากเกษียณจากโรงเรียนมัธยมแล้ว เขาได้นำข้อมูลต่างๆ ที่ศึกษาดนตรีล้านนาทั้งหมดมาจัดกระทำใหม่ โดยเทปและวีดีโอต่างๆ ได้นำไปแปลงและจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลที่ Archive of Traditional Music มหาวิทยาลัยอินเดียนา (Indiana University Bloomington) โดยมีไฟล์เสียงดนตรีล้านนาและเทปสัมภาษณ์ที่เขาบันทึกไว้ถึง ๑,๔๒๘ ไฟล์ และภาพอีกจำนวนกว่า ๕๕๕ ภาพ ซึ่งสามารถสืบค้นได้จากมหาวิทยาลัยอินเดียนาและมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เขาได้นำข้อมูลดนตรีล้านนาภาคสนามและดนตรีชาวเขาที่เขาศึกษามาตีพิมพ์

ในหนังสือชื่อ Musical Journeys in Northern Thailand ซึ่งมีทั้งงานบันทึกภาคสนาม บทเพลงต่าง ๆ ในยุคนั้นและภาพประกอบที่หาได้ยาก

ปัจจุบัน ไคค์มีอายุ ๗๙ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑) และอยู่กับครอบครัวที่เมืองแอซโซเนห์ รัฐแมสซาชูเซตส์ เครื่องดนตรีล้านนาบางส่วนที่เขาซื้อมาจากประเทศไทย ได้บริจาคให้กับสำนักวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยเค็นท์สเตท เพื่อใช้ในการเรียนการสอนต่อไป และยังคงมีเครื่องดนตรีล้านนาอีกหลายชิ้นที่บ้านของเขา นอกจากนี้ เขายังคงทำงานเกี่ยวกับดนตรีล้านนา ทั้งด้านข้อมูลเสียง และงานนำเสนอเกี่ยวกับประสบการณ์ทางดนตรีอันทรงคุณค่าของเขา และได้มอบข้อมูลดนตรีล้านนาคืนสู่ประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

โครงการดนตรีล้านนาปึกบ้าน

ปัจจุบัน เจอรัลด์ ไคค์มีอายุ ๗๙ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑) และอยู่กับครอบครัวที่เมืองแอซโซเนห์ รัฐแมสซาชูเซตส์ เครื่องดนตรีล้านนาบางส่วนที่เขาซื้อมาจากประเทศไทย ได้บริจาคให้กับสำนักวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยเค็นท์สเตท เพื่อใช้ในการเรียนการสอนต่อไป และยังคงมีเครื่องดนตรีล้านนาอีกหลายชิ้นที่บ้านของเขา นอกจากนี้ เขายังคงทำงานเกี่ยวกับดนตรีล้านนา ทั้งด้านข้อมูลเสียง และงานนำเสนอเกี่ยวกับประสบการณ์ทางดนตรีอันทรงคุณค่าของเขา และได้มอบข้อมูลดนตรีล้านนาคืนสู่ประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

คำว่า “ปึกบ้าน” หมายถึง กลับบ้าน ดังนั้น “ดนตรีล้านนาปึกบ้าน” จึงหมายถึง ดนตรีล้านนาเมื่อ ๔๕ ปีก่อน ทั้งเสียงบันทึก ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และเอกสารต่าง ๆ ได้เดินทางกลับบ้าน จากความตั้งใจของไคค์ที่ต้องการให้ข้อมูลของเขานั้น ได้กลับมาใช้ประโยชน์ในเมืองไทย โดยเฉพาะเขาได้กล่าวว่า ข้อมูลเหล่านี้ไม่ใช่ของเขา หากแต่เป็นของคนไทย เขามีหน้าที่แค่นำบันทึกและบอกเล่าเรื่องราวเท่านั้น ซึ่งนำไปสู่การเดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกาของผู้เขียน ซึ่งติดต่อกับไคค์ก่อนหน้านี้ยาวนานถึง ๖ ปีทางอีเมลล์และ Skype เพื่อจัดตั้งหอจดหมายเหตุดนตรีล้านนาออนไลน์

โครงการจัดตั้ง หอจดหมายเหตุดนตรีล้านนาออนไลน์ เจอรัลด์ ไคค์ (Gerald P. Dyck Online Ethnomusicology Archive of Lanna Music) มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดนตรีล้านนา ทั้งเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และอื่นๆ เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านดนตรีชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomusicology) แก่นักวิชาการ นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไปในรูปแบบฐานข้อมูลออนไลน์ (online database) โดยมุ่งหวังเพื่อให้สังคมวิชาการดนตรีในประเทศไทย โดยเฉพาะดนตรีล้านนามีการศึกษาอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นทั้งด้านวิชาการ ตลอดจนใช้เป็นวัตถุดิบ (material) สำหรับการวิจัยและสร้างสรรค์ทางดนตรีในอนาคต

การจัดกระทำข้อมูลเพลงจากฐานข้อมูลดนตรีล้านนา

ฐานข้อมูลเพลงของเจอร์รด์ ใดค์*

จากข้อมูลดนตรีภาคสนามที่เจอร์รด์ ใดค์ ได้จัดเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดลำพูนช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔ และได้มอบให้ผู้วิจัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เมื่อจัดกระทำข้อมูลแล้ว สามารถจำแนกได้ ๑,๔๒๘ ไฟล์เสียง สามารถจัดจำแนกดังนี้

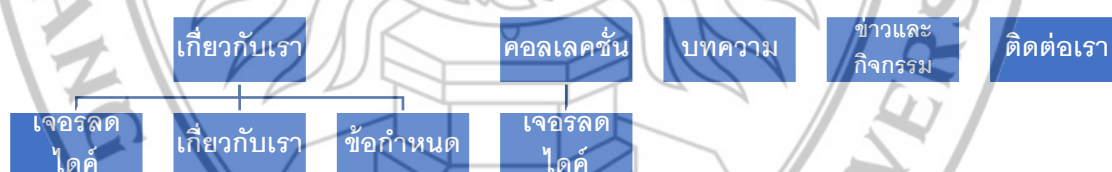
จำแนกตามภาษา	
ภาษาไทยภาคกลาง	จำนวน ๒๐๒ ไฟล์
ภาษาล้านนา	จำนวน ๘๐๐ ไฟล์
ภาษาอีสาน	จำนวน ๑๐๑ ไฟล์
ภาษาจีน	จำนวน ๑๘ ไฟล์
ภาษาเมี่ยน	จำนวน ๙ ไฟล์
ภาษากะเหรี่ยง	จำนวน ๓๕ ไฟล์
ภาษาม้ง	จำนวน ๓๕ ไฟล์
ภาษาอาข่า	จำนวน ๗๙ ไฟล์
ภาษาลีซู	จำนวน ๒๑ ไฟล์
ภาษาลาหู่	จำนวน ๕๕ ไฟล์
ภาษาอังกฤษ	จำนวน ๒๓ ไฟล์
จำแนกตามวงดนตรี เครื่องดนตรี	
วงปี่พาทย์ล้านนา	จำนวน ๔๕ ไฟล์
ซิ่ง	จำนวน ๗๒ ไฟล์
การสั้มภาษณ์	จำนวน ๙๔ ไฟล์
การขับร้อง	จำนวน ๑๒๐ ไฟล์
ขิม	จำนวน ๘ ไฟล์
ซอด้วง	จำนวน ๓ ไฟล์
พิณเป็ยะ	จำนวน ๘๒ ไฟล์
สะล้อ	จำนวน ๓๓ ไฟล์
ปี่จุม	จำนวน ๑๐ ไฟล์
วงสะล้อ ซิ่ง ขลุ่ย	จำนวน ๓๔ ไฟล์
แคน	จำนวน ๗๗ ไฟล์

* รายชื่อเพลงที่ได้จากการจัดกระทำข้อมูล ดูในภาคผนวก

วงดนตรีจีน	จำนวน ๑๕ ไฟล์
แน	จำนวน ๔ ไฟล์
วงซอ	จำนวน ๑๖ ไฟล์
ขลุ่ย	จำนวน ๑๔ ไฟล์
การเล่านิทาน	จำนวน ๕๑ ไฟล์
วงกลองตี่โง	จำนวน ๒๓ ไฟล์
ขลุ่ย (เครื่องดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์)	จำนวน ๑๑ ไฟล์
การขับร้องประสานเสียง	จำนวน ๒๐ ไฟล์
ระนาดเอก	จำนวน ๕๐ ไฟล์

การเผยแพร่ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการจัดกระทำข้อมูล ฐานข้อมูลดนตรีล้านนาเจอรัลด์ ได้ ผู้วิจัยดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ เนื่องจากประชาชน นักวิชาการ ตลอดจนนักเรียนนักศึกษาสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และสามารถใช้งานได้ทั่วโลกทันที ตลอดจนสามารถแบ่งปันในโซเชียลเน็ตเวิร์ก (Social Network) โดยเฉพาะเฟสบุ๊ค (Facebook) หรือไลน์แอปพลิเคชัน (Line) ใช้พื้นที่เว็บไซต์ (Web Hosting) และโดเมนเนม (Domain Name) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คือ <http://www.music.cmru.ac.th/archive> และใช้เวิร์ดเพรส (Wordpress) ซึ่งเป็นเว็บไซต์สำเร็จรูปในการบริหารจัดการและเผยแพร่ข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกส่วนต่างๆ ภายในเว็บไซต์ดังนี้



แผนภาพที่ ๔.๑ โครงสร้างของเว็บไซต์ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาเพลงล้านนาจากฐานข้อมูลดนตรีล้านนา

จากการศึกษาและจัดกระทำข้อมูลเพลงจากฐานข้อมูลดนตรีล้านนา ได้ค้นพบเพลงล้านนาที่มีสูญหายไปตลอดจนมีการบรรเลงที่ลดลงไปในปัจจุบันเป็นจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์และตรวจสอบข้อมูลกับนายอินทรัตน์ มูลชัยลังการ (สัมภาษณ์, ๒๕๖๐) สามารถ

จำแนกบทเพลงที่ปัจจุบันไม่นิยมบรรเลง ตลอดจนสูญหายไป ส่วนมากเป็นเพลงบรรเลงในพิธีกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพลงผีมดกินน้ำมะพร้าว

เพลงผีมดกินน้ำมะพร้าว เป็นเพลงบรรเลงที่ใช้ประกอบการฟ้อนโดยเฉพาะการฟ้อนผีมด เพลงนี้ จะใช้บรรเลงขณะที่ร่างทรงกำลังตีมน้ำมะพร้าวตามพิธี ภายหลัมนิยมนำไปบรรเลงในการฟ้อนผีมดอื่นๆ เช่นฟ้อนผีเม้ง ผีเจ้านาย ผีเจ้าบ้าน เป็นต้น ใช้หน้าทับพื้นเมือง อัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียว มีสองสำนวน สำหรับสำนวนจากฐานข้อมูลเป็นสำนวนแบบโบราณดังนี้

ท่อน ๑

(- - - -	- รี้รี้	ดรีฟซ์	ฟี่ฟัด	- รัดท	ดรี - ดี่	- ทดรี	ดี่ทลช)
- ดัดดี	- ฟชล	ดรีดัล	ดัลชฟ	- ชฟร	ฟดรฟ	ดรีฟช	ทฟชท
- ชทท	- ดทท	- ดรีดี่	ทชทฟ	- ชฟร	ฟดรฟ	ดรีฟช	ทฟชท
- รี้รี้	ฟี่รัดท	ฟชทด	ทรีดัด	- ดัดช	ฟชทด	- รี่ฟัด	รัดทช
- - - -	ฟรฟช	- ท - ดี่	ทรีดัด	-ชทท	- ดัดท	- รี่ฟัด	รัดทช
- - - -	ฟรฟช	- ท - ดี่	ทรีดัด				

ท่อน ๒

(- - - -	- รี้รี้	ดรีฟซ์	ฟี่ฟัด	- รัดท	ดรี - ดี่	- ทดรี	ดี่ทลช)
- ดัดดี	- ฟชล	ดรีดัล	ดัลชฟ	- ชฟร	ฟดรฟ	ดรีฟช	ทฟชท
- ชทท	- ดัดท	- ดรีดี่	ทชทฟ	- ชฟร	ฟดรฟ	ดรีฟช	ทฟชท
- รี้รี้	ฟี่รัดท	ฟชทด	ทรีดัด	- ดัดช	ฟชทด	ฟชทด	- มี่มี่
- - - -	- มี่มี่	- ฟี่ฟ	มิด - ท	- ดัดช	ทฟชท	ฟชทด	มิดมี่
- ท - ม	- ฟ - ช	ฟชทด	ทช - ฟ	-ม - ร	ดรีมฟ	- ม - ช	- ฟฟฟ
- - - -	มี่มี่มี่	- - - -	รี้รี้	- - - -	- - - -	รัดทด	รชฟี่
- - - -	- - - -	รัดทช	ทรีดัด	- - - -	- - - -	ฟี่มี่	ฟี่ - ฟ
- - - -	มี่มี่มี่	- - - -	รี้รี้	- - - -	- - - -	รัดทด	รชฟี่
- - - -	- - - -	รัดทช	ทรีดัด	- - - -	รัดทช	ฟรฟช	- ท - ดี่
- รี่ฟช	ฟี่ - ดี่	- ทลช	ฟรฟช	- - - -	ดรีฟช	ฟรฟช	- ท - ดี่

ท่อน ๓

- - - มี่	- มี่มี่	- ฟัฟฟ	มัต - ท	- ดัทช	ทฟชท	ฟชทต	มัทตม
- ท - ม	- ฟ - ช	ฟชทต	ทช - ฟ	-ม - ร	ดรมฟ	- ม - ช	- ฟฟฟ
- - - -	มี่มี่มี่	- - - -	รืรืรื	- - - ดั	- - ทต	รืตทต	รืชัฟรื
- - - ดั	- - ทต	รืตทช	ทรืตท	- - - มี่	- มี่มี่	ฟี่มี่มี่	ฟัช - ฟ
- - - -	มี่มี่มี่	- - - -	รืรืรื	- - - ดั	- - ทต	รืตทต	รืชัฟรื
- - - ดั	- - ทต	รืตทช	ทรืตท	- ดัตดั	ทรืตท	- ชทต	ทรืตท
- ดัตดั	ทรืตท	- ชทต	ทรืตท	- รืฟัต	รืตทล	ชฟชล	ชลทต
- - - -	- - - ฟ	- - ชัฟ	มี่รืทต	- - - -	- - - ฟ	- - ชัฟ	มี่รืทต
- รืฟัต	รืตทช	- - ทฟ	รฟชท	(- - รืต	ทชทฟ	ชฟรฟ	- ช - ท
- - ดัรื	ฟี่รืตท	- ล - ช	ฟรฟช)				

ท่อน ๔

(- - - -	- รืรื	ฟี่รืตท	ชทตรื	- - ฟัช	ลัชัฟรื	- - ฟัต	ทรืตท)
- ดัตดั	ทรืตท	- ชทต	ทรืตท	- ดัตดั	ทรืตท	- ชทต	ทรืตท
- รืฟัต	รืตทล	ชฟชล	ชลทต	- - - -	- - - ฟ	- - ชัฟ	มี่รืทต
- - - -	- - - ฟ	- - ชัฟ	มี่รืทต	- รืฟัต	รืตทช	- - ทฟ	รฟชท
(- - รืต	ทชทฟ	ชฟรฟ	- ช - ท	- - ดัรื	ฟี่รืตท	- ล - ช	ฟรฟช)

ท่อน ๕

(- - - -	- รืรื	ฟี่รืตท	ชทตรื	- ฟัทต	รืตทช	ทชฟร	ดรมฟ)
(- ชทต	ทชทฟ	ชฟรฟ	- ช - ท	- - ชต	- - ชท	- ล - ช	ฟรฟช)

ท่อน 6

(- - - -	- รืรื	ฟี่รืตท	ชทตรื	- ชัชัช	- ฟ - -	- มี่ - รื	ดัทตรื)
(- - - -	ฟชทต	รืตทช	ฟชทต	- รืฟัช	ฟี่รืฟัต	- ท - ช	ฟรฟช)

เที่ยวกลับ เปลี่ยนสีห้องแรกเป็น

- ร - ฟ	- ช - ท	- - รืต	ทต - รื
---------	---------	---------	---------

เพลงมวย

เพลงมวณี่ในอัตราจังหวะสองชั้นลูกตกของเพลงตรงกับเพลงแขกบรเทศ โดย
ท่อนนี้เป็นท่อนที่ใช้ในการไหว้ครูมวณี่ และท่อนเร็วเป็นท่อนที่ใช้ในการชกมวณี่ นอกจากนี้ยังใช้
บรรเลงในการยกครูหรืองานศพได้ด้วย ใช้หน้าทับพื้นเมือง

สองชั้น

(- - - ด	- รรร	- - - ฟ	รชฟร	ดรฟด	- ด - ด	ฟรดล	ชฟชล)
ดํรํดล	ดํลชฟ	ดรดฟ	ดฟชล	- ดํ - ดํ	ลรํดล	รํดลช	ฟลชฟ
ดฟชล	ดํลชฟ	ชลชฟ	ชฟดร	ฟรดล	ชลดํร	ดํลดํร	ดํรฟช
- ฟชล	ดํลชฟ	ดรดฟ	ดฟชล	- ดํ - ดํ	ลรํดล	รํดลช	ฟลชฟ

ชั้นเดียว

- รํ - ดํ	ทลฟช	- ร - ช	ฟรฟช	- - รํดํ	ทลฟช	- ร - ช	ฟรฟช
ทททท	ชทดํร	- ชฟร	ฟรดท	- ช - ท	ชทดํร	ฟชฟร	ฟรดท

จบเพลงให้ทอดลงและเปลี่ยนบรรทัดสุดท้ายเป็น

- ททท	- ดํ - รํ	- ชฟร	- ดํ - ท	- ช - ท	- ดํ - รํ	- ชฟร	ดํท - ดํ
-------	-----------	-------	----------	---------	-----------	-------	----------

เพลงผีมดห้อยผ้า

เพลงผีมดห้อยผ้า เป็นเพลงบรรเลงที่ใช้ประกอบการฟ้อนผี อัตราจังหวะชั้นเดียวมี
สองสำนวน ผู้วิจัยได้ศึกษาจากฐานข้อมูลเสียงดนตรีล้านนาของอาจารย์ Gerald P. Dyck ที่ได้
บันทึกเสียงการบรรเลงวงพาทยคํ้องของคณะเซียงยี่น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ราวปี พ.ศ.
๒๕๑๒ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีท่วงทำนองที่แตกต่างกันกับที่บรรเลงทั่วไป กล่าวคือ มีท่อนนำ
และท่อนเนื้อหาของเพลง ลักษณะท่วงทำนองคล้ายกับเพลงลงช่วงที่ใช้ในการฟ้อนผีเช่นกัน ดังนี้

ท่อนนำ

- รํ - ดํ	- รํรํ	ฟร - ดํ	- ททท	- รํ - ดํ	- รํรํ	ฟร - ดํ	- ททท
- ดํรํดํ	- - ชล	ชฟชล	ชลทดํ	- รํ - ดํ	- ช - ล	- ชชช	- รํ - ดํ
- ทลช	- ฟ - ดํ	- ล - ช	- ดํ - -	- ฟ - ช	- ล - ฟ	- ลชฟ	ชล - ช
- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช
- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช				

ท่อน ๑

- รี้ - ดี้	ทลฟช	- รี้ - ดี้	ทลฟช	- รี้ - ดี้	ทลฟช	- รี้ - ดี้	- รี้รี้
ฟี้ - ดี้	- ททท	- ช้ช้	ฟี้รี้	ฟี้ดี้	ร้ททท	- ช้ช้	ฟี้รี้
ฟี้ดี้	ร้ททท	- ดี้ดี้	- - ชล	ชฟชล	ชลทดี้	- รี้ - ดี้	- ช - ล
- ชชช	- รี้ - ดี้	- ทลช	- ฟ - ดี้	- ทลช	- ดี้ - -	- ฟ - ช	- ล - ฟ
- ลชฟ	ชล - ช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช
- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช
- ลชฟ	ชลชช						

ท่อน ๒

- รี้ - ดี้	ทลฟช	- รี้ - ดี้	ทลฟช	- รี้ - ดี้	ทลฟช	- - ฟช	ลทดี้
- - ฟช	ลทดี้	- - ฟช	ลทดี้	- รี้ - ดี้	- ททท	- ชชช	- ฟ - รี้
- รี้ - ดี้	- ททท	- ชชช	- ฟ - รี้	- รี้ - ดี้	- ททท	- ดี้ดี้	- - ชล
ชฟชล	ชลทดี้	- รี้ - ดี้	- ช - ล	- ชชช	- รี้ - ดี้	- ทลช	- ฟ - ดี้
- ทลช	- ดี้ - -	- ฟ - ช	- ล - ฟ	- ลชฟ	ชล - ช	- ลชฟ	ชลชช
- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช
- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช	- ลชฟ	ชลชช		

เพลงฉัตร

เพลงฉัตรเป็นเพลงในอัตราจังหวะสองชั้น จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่ามีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งคือ เพลงเชิญผี ปรากฏในฐานข้อมูลเสียงดนตรีล้านนาของอาจารย์ Gerald P. Dyck ที่ได้บันทึกเสียงเพลงแห่งของคณะเชียงยี่นเมื่อราว พ.ศ. 2512-2516 แต่เดิมใช้ประกอบพิธีกรรมพ้อนผีเม็งเท่านั้น ปัจจุบันสามารถบรรเลงได้หลากหลายมากขึ้น

ท่อน ๑

- - - -	- - - ดี้	- - - รี้	- ดี้ดี้	- ท - ท	- - - ช	- - - ฟ	- - - ดี้
- - - ฟ	ชลทดี้	- - - รี้	- ดี้ดี้	- ท - ท	- - - ช	- - - ฟ	- - - ดี้
- - - -	- ทดี้	- ชฟดี้	- ดี้ - ท	- - ดี้	ฟี้ดี้	ดี้ดี้	- ชชช
- - - ช	- ชชช	ดี้ดี้	- ชชช	ฟชทดี้	ทชทฟ	ชฟดรี	มชฟม
- - - -	- ดมฟ	- ช - ฟ	- ทดี้	ฟี้ดี้	ชทดี้	ดี้ดี้	ดี้มฟ
- ช - ด	- ชชช	ดี้ดี้	- ชชช	ฟชทดี้	ทชทฟ	ชฟดรี	มชฟม
- - - -	- ดมฟ	- ช - ฟ	- ทดี้	ฟี้ดี้	ชทดี้	ฟี้ฟี้	ดี้ - ดี้
(- - - -	- ฟ - ดี้	- ฟ - ดี้	- ฟ - ม	- รี้ดี้	ชทดี้	ฟี้ฟี้	ดี้ - ดี้)

ท่อน ๒

- - - ฟ	ซลทด	- - - ร	- ดัดดี	- รรรร	- ฟ - ด	- รฟด	ร็ดทล
- - ซล	ดลซฟ	ดรดฟ	ดฟซล	- - ซด	- - ซล	ซฟซล	- ท - ด
- - - ด	- ดัดดี	- - - ซ	- ซซซ	- - - ฟ	- ฟฟฟ	- - - ท	- ททท
- ซ - ท	- ด - ร	ฟซฟร	ดท - ด	(- - - -	- ฟ - ด	- ฟ - ด	- ฟ - ม
- ร็ดท	ซทดรี	ฟซฟร	ดท - ด)				

เพลงกุลา

เพลงกุลาเป็นเพลงในอัตราจังหวะสองชั้น คำว่ากุลาหมายถึงแขกขาว เพลงนี้มีอีกชื่อหนึ่งคือ เพลงกินข้าว ปรากฏในฐานข้อมูลเสียงดนตรีล้านนาของอาจารย์ Gerald P. Dyck ที่ได้บันทึกเสียงเพลงแห่งของคณะเซียงยี่นเมื่อราว พ.ศ. 2512-2516 แต่เดิมใช้เฉพาะในพิธีกรรมพ้อนผีเม็ง ปัจจุบันใช้บรรเลงหลากหลายโอกาสมากขึ้น

ท่อน ๑

- - - -	- - - -	- ด - ร	- - ทด	- - - -	- ทดรี	ฟซฟร	- ด - ท
- - - -	- - - ด	- - - ซ	- - - ด	- - ทล	- ซ - ด	- ฟ - ซ	- ล - ซ
- ฟ - ซ	- ล - ด	- ร - ด	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- ล - ด	- ร - ด	- ล - ซ
- - - ด	- ดัดดี	- - - ซ	- ซซซ	- ททท	- ด - ร	ฟร็ดท	- ฟ - ซ

ท่อน ๒

- - - -	- - - -	รฟฟร	ดทดรี	- - - -	- - - -	ฟซฟร	ดท - ด
- - - -	- ทดรี	ฟซฟร	- ด - ท	- - - -	- - - ด	- - - ซ	- - - ด
- - ทล	- ซ - ด	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- ล - ด	- ร - ด	- ล - ซ
- ฟ - ซ	- ล - ด	- ร - ด	- ล - ซ	- - - ด	- ดัดดี	- - - ซ	- ซซซ
- ททท	- ด - ร	ฟร็ดท	- ฟ - ซ				